

УДК 796.011.3:376-056.26

Ольга Яшна

РОЗШИРЕННЯ ТА ДОПОВНЕННЯ ЗМІСТУ ВІТЧИЗНЯНОЇ КОНЦЕПЦІЇ АДАПТИВНОЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

А Проаналізовані та узагальнені сучасні концептуальні основи адаптивної фізичної культури на прикладі США, Росії та України. Окреслені наукові погляди, в яких підіймаються питання інвалідності, духовного розвитку та його ролі у відновленні та підтриманні здоров'я. Висвітлена низка концепцій, які безпосередньо стосуються розвитку людини в суспільстві і в світі.

Ключові слова: дитина, інвалідність, концепція, розвиток, рух.

Ольга Яшна. Расширение и дополнение содержания отечественной концепции адаптивной физической культуры.

А Проанализированы и обобщены современные концептуальные основы адаптивной физической культуры на примере США, России и Украины. Очерчены научные взгляды, в которых поднимаются вопросы инвалидности, духовного развития и его роли в восстановлении и поддержании здоровья. Освещён ряд концепций, которые непосредственно касаются развития человека в обществе и в мире.

Ключевые слова: ребёнок, инвалидность, концепция, развитие, движение.

Olha Yashna. Expansion and amending of maintenance the domestic concept of adaptive physical culture.

С Analyzed and summarized modern conceptual basics of adaptive physical culture in the USA, Russia and Ukraine. Some scientific opinions regarding the issues of special needs, spiritual development and its role in rehabilitating and maintaining health were outlined. Also, were marked several concepts dealing directly with human development in the society and in the world.

Key words: child, special needs, concept, development, movement.

Вступ. Відомо, що концепція формулює принципи процесу діяльності, який відповідає загальнонауковому рівню пізнання [4].

Аналіз концептуальних основ теорії адаптивної фізичної культури (АФК), які існують у різних країнах світу, показав, що у США на неї покладають вирішення фізичних, психологічних, соціальних і екологічних проблем людини з вадами розвитку [12].

Натомість, у Росії вважають, що адаптивна фізична культура виконує освітні, виховні, розвивальні, корекційні, компенсаторні та профілактичні завдання [1; 3; 10].

У нашій державі Р.В. Чудна (2003) виділила морфофункціональні, психолого-педагогічні та соціальні завдання [11].

До завдань морфофункціонального типу віднесено: оптимізацію функціонального стану організму, підвищення рівня здоров'я; розвиток сенсорних, розумових і рухових можливостей; розширення адаптаційних можливостей; нормалізацію процесів психомоторного розвитку (якщо онтогенез триває); профілактику захворювань та ускладнень через підвищення рівня неспецифічних і специфічних факторів захисту; формування позитивних компенсацій і ліквідацію негативних; ефективний розвиток локомоторно-статичних функцій організму; формування життєво необхідних знань, умінь і навичок зі збереження та підтримки організму

в активному функціональному стані, з подолання фізичних і психічних перевантажень; формування вмінь і навичок аналізу та раціоналізації фізичної діяльності.

Завдання психолого-педагогічного характеру: формування в особистості позитивної самооцінки та мотивації до самоактуалізації та самореалізації; формування позитивного ставлення до реальності та власних можливостей; формування вмінь із мобілізації духовних сил; розвиток умінь і навичок розв'язання проблемних ситуацій; виховання моральних якостей; у дітей молодшого віку – накопичення позитивного емоційного досвіду.

Завдання соціального характеру: формування знань, умінь і навичок дотримання норм, правил і законів взаємодії з іншими людьми, з колективом; виховання знань і вмінь із самореалізації особистості в суспільстві.

Отже, відповідна концепція АФК, на наш погляд, потребує доповнення й розширення. Адже останні наукові досягнення в природничих і гуманітарних науках засвідчують, що на сьогодні завдання розвитку рухової сфери осіб з різними формами патологій, неможливо вирішити, розв'язуючи лише морфофункціональні, психолого-педагогічні та соціальні питання.

Мета роботи – теоретично обґрунтувати та доповнити сучасну вітчизняну концепцію адаптивної

фізичної культури.

Завдання роботи: вивчити особливості концептуальних поглядів на адаптивну фізичну культуру в різних країнах світу; виділити невирішені концептуальні питання адаптивної фізичної культури в Україні; обґрунтувати, розширити та доповнити зміст сучасної вітчизняної концепції адаптивної фізичної культури.

Методологія дослідження. На теоретичному рівні – аналіз, синтез та узагальнення.

Результат дослідження. В останнє десятиріччя загальний інтерес привертає нова наука ноологія про духовне становлення людини, в основу якої покладено вчення Т. де Шардена [9], Р. Бекка (космічна свідомість), С. Гроффа (холотропна свідомість) [2], А. Маслоу (ресакралізація свідомості та пікові переживання) [6]. У дослідженнях Сибірського філіалу Академії наук Росії новій людині дали назву «Номопоетіс» – людина ноетична, або духовна, космічна. При такому розгляді сутності людини головний акцент робиться не на раціональній, а на інтуїтивній і духовній основі «ноезиса» (процесі осягнення духовної, божественної сутності людини та Космосу). Духовний потенціал людини можливо «виважити» лише через її інформаційний потенціал, тобто через образ її життя, серцеву щедрість, відкритість, ставлення до людей, особливо до дітей, природи, рослин, тварин, усєї планети. У працях Л. Бетіної, О. Коновалова, В. Тонкова, Е. Суродеевої [6] розуміння еволюції людини визначається з точки зору космології: це самовдосконалення, спрямоване на видалення системою низьких частот, які розвивають низькі риси й прирікають людину на деградацію. За визначенням учених цього спрямування, інтелектуальний потенціал, на який нині роблять велику ставку, набагато слабший за загальний духовний потенціал.

А.С. Мітрофанов, досліджуючи проблему духовного здоров'я людини, зазначає, що воно вміщує в себе систему мислення людини та її ставлення до себе та навколишнього світу – це інформаційно-енергетичний обмін, в якому беруть участь мозок і вся нервова система та біологічне поле. Біологічне поле спільно з нервовою системою утворюють голографічну інформаційну структуру, через яку відбувається обмін із навколишнім світом. Вважається, що необхідну для життєдіяльності інформацію та енергію людина отримує з Космосу, за умов підтримання гармонії та резонансу з ним. У резонансному обміні можуть брати участь лише здорові клітини, органи, організми. У хворих клітин, органів біологічне поле має змінені амплітудно-частотні характеристики. Так, якщо до клітин та органів підвести енергоінформаційний потік «норми», то починається процес відновлення або пристосування і перехід від хвороби до здоров'я. Мозок проводить обстеження та налаштування організму на резонанс. Якщо відбулося налаштування – людина здорова, якщо ні – зв'язок ускладнений або порушений – людина хвора.

Було також експериментально доведено, що радісні, добрі думки створюють біологічне поле, яке резонує з навколишнім світом і стимулює зміцнення здоров'я. В озлоблених, незадоволених людей порушується процес обміну інформацією та енергією з Космосом, що створює умови для розвитку хвороб.

Як свідчать статистичні дані, з кожним роком усе менше на планеті залишається здорових людей. Різні захворювання, часом невиліковні, призводять до інвалідності, обмеження життєдіяльності, нездатності виконувати відповідні дії, що робить людину у відповідному сенсі соціально ізольованою. Така ізольованість від світу, з одного боку, обмежує коло спілкування, здатність до самореалізації, з іншого – створює умови для усамітнення, поглинання у свій внутрішній світ та біль глибокого відчуття світу навколо себе. Ми зустрічали у працях науковців, які безпосередньо працювали з дітьми з вадами розвитку, визначення їх як «духовно обдарованих», «талановитих», «відвертих», «потенційних», «чистих» – при тому, що їхні фізичні або інтелектуальні здібності не досягають загальноприйнятої норми [7; 8; 9].

Власний досвід роботи з такими дітьми дав змогу зрозуміти, що вони не лише самі мають невичерпний дар любові, чутливості, відкритості, щирості, терпіння, відваги, але й навчають цим чеснотам оточуючих. Труднощі вирішення проблем повертають сім'ї, що виховують дитину з вадою розвитку до пошуку іншого сенсу життя, зміцнюють духовні сили, повертають до загальнолюдських цінностей. Звісно, що через ставлення до дитини, матері, людей похилого віку, слабких і хворих вимірюється загальна духовна та культурна спадщина нації.

Багато науковців звертаються до розглядання проблеми захворюваності та інвалідизації дітей і стверджуються в думці, що вона має багатоаспектний характер, який доцільно враховувати у дослідженнях означеного спрямування. Серед існуючих поглядів цікавими є висновки, зроблені М. Куртишевою (2007). Дослідницею встановлено, що більшість дітей, які народжувалися в першій половині 90-х років, мали у своїх медичних картках діагноз «частковий альфа-ритм», «загашення альфа-ритму» або «відсутність альфа-ритму». Альфа-ритм відповідає за активне налаштування мозкової діяльності та правильне «включення» адаптивних процесів. Дослідниця вважає, що природна система «налаштування» й адаптації психофізичної сфери дитини проходила (а можливо, й досі ще проходить, бо такий процес потребує значного часу) період «перебудови» та змінення: «нові» діти навчаються налаштуватися на наш світ по-іншому і за допомогою інших природних механізмів. Академік В. Казначеев [6] припустив визначення для нового явища як «адаптація через хворобу». Тобто, коли стрімко змінюється психосоматична норма в основного загалу дітей, не було проведено комплексних досліджень і, за припущеннями М. Куртишевої, науковцями було пропущено початок революції в еволюції.

Будь-яке захворювання, за визначенням німецького вченого-фізика й Нобелівського лауреата М. Планка, – це нестача енергії. Ще М. Амосов казав: «Ми можемо лікувати хворий орган, симптоми захворювання, або видалити орган – але енергію ми дати не можемо». За думкою Т.Г. Гведота, хвороба – це інформаційний безлад на різних рівнях організації фізіологічних систем [6; 9].

Важливим є розуміння ролі розвитку рухів і загального фізичного розвитку для зміцнення духовних сил осіб із різними формами патологій. В. Бехтерев зауважував, що фізичне виховання полягає

не лише у зміцненні тіла, а, в першу чергу, велику роль відіграє у розвитку енергії, кмітливості, рішучості, здібності до ініціативи й стійкості, тобто в розвитку тих властивостей, які об'єднані під загальним поняттям волі й самої діяльності – що є найціннішим даром людської особистості. Окрім цього, вчений вважав, що важливість морального виховання полягає у розвитку почуття соціальної любові та співчуття, розвитку почуття правди та поваги до всього суспільно цінного та прекрасного, розвитку почуття обов'язку у стосунках між людьми. Для розвитку розуму важливого значення В.Бехтерев надавав вихованню, а не лише здобуттю знань [6].

Треба пригадати той факт, що накопичено великий досвід, коли духовні сили допомагають долати хвороби, навіть смертельні. Та навпаки, їхній занепад призводить до хвороби й навіть смерті.

Вважаємо, що *духовний розвиток* дитини з вадами розвитку надасть можливість суспільству звернути увагу на проблеми інвалідності, допоможе знайти розуміння неоднозначного досвіду пізнання світу крізь призму подолання страждання, болю, немочі та нелегкої боротьби за свій індивідуальний шлях, і збереження попри всі негаразди тієї морально-етичної складової, якою наділена людина, як носій духу, тобто біоенергетичного та інформаційного зв'язку зі світом, іншими людьми та все-світом. Отже, це не лише мобілізація духовних сил у боротьбі з недугою, але й безперервне самовдосконалення духовного потенціалу особи через подолан-

ня проблем психофізичного стану та перехід на новий рівень усвідомлення себе та своєї ролі в житті.

Подальших розробок потребують практичні методи духовного розвитку засобами адаптивної фізичної культури дітей із різними вадами розвитку.

Висновки. Таким чином, було обґрунтовано, розширено та доповнено зміст вітчизняної концепції адаптивної фізичної культури. Встановлено, що заняття фізичними вправами створюють умови для духовного розвитку дітей із різними формами патологій.

Література

1. Бегидова Т. П. Основы адаптивной физической культуры / Т. П. Бегидова : учебн. пособие. – М. : Физкультура и Спорт, 2007. – 192 с.
2. Грофф С. Холотропное сознание / С. Грофф. – Пер. с англ. О. Цветковой. – М. : изд-во Трансперсонального Института, 1996. – 248 с.
3. Евсеев С. П. Адаптивная физическая культура / С. П. Евсеева, Л. В. Шапкова – М. : Советский спорт, 2000. – 240 с.
4. Інструкція про розподіл учнів на групи для занять на уроках фізичної культури. Наказ Мін. охор. зд. України, Мін. освіти і науки України від 20.07.09 №518/674// Директор школи. – 2010. – №7. – С. 25–27.
5. Концепція державного стандарту спеціальної освіти дітей з особливими потребами. Прийнята Колегією Міністерства освіти України 23.06.09 (протокол №7/5-7) // Інформаційний збірник Міністерства освіти України. – 1999. – №19. – С. 14–28.
6. Куртышева М. А. ДетиИндиго – будущее человечества / М. А. Куртышева – Спб. : Питер, 2007. – С. 40–41.
7. Ляшенко В. І. Формування життєвої компетентності дітей-інвалідів у центрах ранньої соціальної реабілітації: дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.05 / В. І. Ляшенко – Херсон, 2004. – 277 арк.
8. Саркисов Д. С. Приспособительные и компенсаторные процессы / Д. С. Саркисов, Л. И. Аруин, В. П. Туманов / В кн.: Общая патология человека: Руководство / под ред. А. И. Струкова, В. В. Серова, Д. С. Саркисова; АМН СССР – М. : Медицина, 1982. – С. 443–532.
9. Ситаров В. А. Социальная экология: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В. А. Ситаров, В. В. Пустовойтов. – М. : Издательский центр «Академия», 2000. – 280 с.
10. Шапкова Л. В. Функции адаптивной физической культуры: учебное пособие: СПб ГАФК им. П. Ф. Лесгафта / Л. В. Шапкова. – СПб; 1999. – 82 с.
11. Чудна Р. В. Теорія адаптивного фізичного виховання: монографія / Р. В. Чудна. – К. : Наукова думка, 2003. – С. 199, 204–207, 270.
12. Sherrill C. Adapted Physical Activity and Sport / C. Sherrill, Crossdisciplinary and Lifespan. WCB / McGraw-Hill, 1998. – P. 217.

УДК 376.2

Ірина Калініченко

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ІНКЛЮЗИВНИХ ШКОЛАХ

Ірина Калініченко. Современные подходы к организации учебно-воспитательного процесса в инклюзивных школах.

А *Рассматриваются вопросы определения современных подходов к организации учебно-воспитательного процесса в инклюзивных школах. Указаны цели и основные направления работы с подрастающими с особыми образовательными потребностями в инклюзивных учебных заведениях.*

Ключевые слова: инклюзивные школы, учебно-воспитательный процесс, дифференцированное преподавание, индивидуальное оценивание, подростки с особыми образовательными потребностями.

Iryna Kalinichenko. Current approaches to the educational process of young people with special educational needs in inclusive schools.

S *The article deals with the issues on determining modern approaches to organization of educational process in inclusive schools. Goals and main fields of work with adolescents with special educational needs in the inclusive schools are given.*

Key words: inclusive schools, educational process, differentiated instruction, individual assessment, adolescents with special educational needs.

А *Розглядаються питання щодо визначення сучасних підходів до організації навчально-виховного процесу в інклюзивних школах. Зазначені мета та головні напрями роботи з підлітками з особливими освітніми потребами в інклюзивних закладах освіти.*

Ключові слова: інклюзивні школи, навчально-виховний процес, диференційоване викладання, індивідуальне оцінювання, підлітки з особливими освітніми потребами.

Постановка проблеми. Впровадження інклюзивного навчання є однією з найгуманістичніших ідей сьогодення, яка є водночас найскладнішою для вирішення проблемою, з якою стикаються системи освіти в усьому світі, оскільки передбачає включення дітей з особливими освітніми потребами до загальноосвітніх шкіл.

Це, в свою чергу, вимагає від усіх учасників навчально-виховного процесу суттєвого перегляду традиційних поглядів щодо мети, функцій, організації роботи закладу нового типу. Якість навчально-виховного процесу значною мірою визначається тим, наскільки враховуються та реалізуються потенційні можливості навчання й розвит-